

Vestigingen van Huiszwaluwen

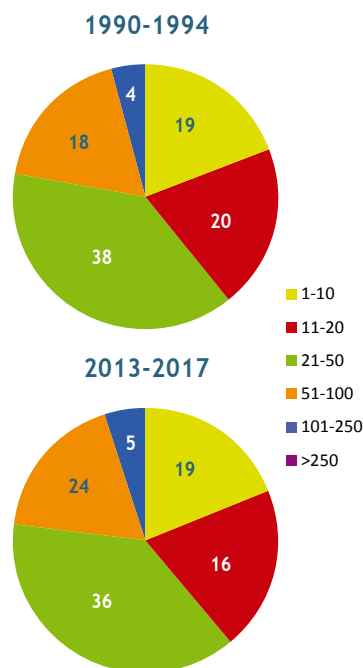
Jaarlijks gaan honderden vrijwilligers op pad om tussen pakweg 15 juni en 15 augustus het aantal bezette nesten van Huiszwaluwen te tellen. Vanaf 1990 worden ze jaarlijks op meer dan 1000 locaties geteld, met een hoogtepunt van bijna 1800 in 2015. Deze tellingen geven vooral inzicht in de aantalsontwikkeling. Ze bieden echter ook aanknopingspunten om te kijken of er veranderingen in de omvang van vestigingen optreden.

Kolonies...

Huiszwaluwen broeden graag bijeen. Als je een kolonie definieert als alle nesten aan één bouwwerk, dan zijn grote kolonies in ons land vrij bijzonder. Dat was al in de tijd van het *Faunistisch overzicht van de Nederlandsche broedvogels* van Haverschmidt (1942), die 'nederzettingen' van meer dan 50 nesten zeldzaam noemde. En dat bleef ook zo, want bij het landelijke onderzoek gecoördineerd door Jules Philippona eind jaren zestig bleken slechts drie kolonies meer dan 200 nesten te tellen, met een maximum van 290 aan Gemaal Wortman in Oostelijk Flevoland (De Levende Natuur 1974: 34-43). Ook streekavifauna's geven aan dat kolonies van 100-200 nesten tot in de jaren tachtig gewoonlijk de limiet vormden. Wie door Zuid-Europa reist, komt wel andere aantallen tegen, waarbij die van 1500 nesten onder een brug over de Guadiana in Spanje (1991) tot de grootste van het continent zal behoren (Het Vogeljaar 1993: 52-53). Kijk trouwens voor genoemde artikelen en vele andere publicaties over Huiszwaluwen op de prachtige website natuurtijdschriften.nl.

...of vestigingen

Bij de Sovon-tellingen worden verschillende onderzoekseenheden gebruikt. Begin jaren negentig werden de aantallen vooral per kwartblok (2,5 x 2,5 km) bijgehouden. Tegenwoordig kijken tellers in de meeste gevallen op gedetailleerder niveau, per dorp, straat of individueel bouwwerk. De onderzoekseenheid verschilt dus van

Figuur 1. Huiszwaluw. Aandeel (percentage) vestigingen per aantalsklasse in 1990-94 en 2013-17. Per periode is het maximum aantal nesten van 718 in beide perioden onderzochte vestigingen genomen.

die uit de tijd van Philippona, wat directe vergelijking onmogelijk maakt. Hieronder spreken we daarom liever van 'vestigingen'. De begrenzing hiervan bleef sinds 1990 wel ongewijzigd, zodat de getelde aantallen van jaar tot jaar vergelijkbaar zijn.

Veranderingen in vestigingsgrootte?

In de periode 1990-2017 namen de aantallen Huiszwaluwen met 34% toe. Om de vestigingsgrootte te vergelijken, bekeken we twee perioden van vijf jaar: 1990-94 en 2013-17. Als maat namen we het maximale aantal nesten in 718 vestigingen die in beide tijdvakken bezet waren. De verdeling van de vestigingen over de aantalsklassen bleek nauwelijks veranderd te zijn, ondanks de toename (figuur 1).

Huiszwaluw voert jongen van ruim een week oud. Foto: Albert de Jong

Vestiging aan de Amaliahoeve in de Biesbosch.
Foto: Albert de Jong

Grote vestigingen zeldzaam

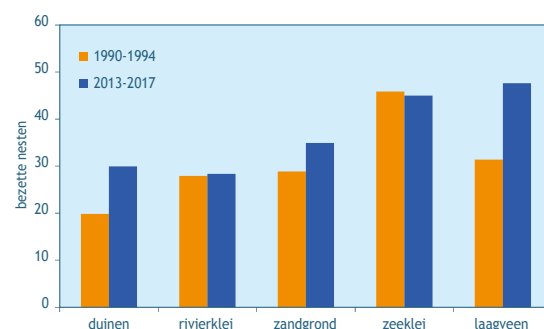
Vestigingen van meer dan 250 nesten waren in beide perioden zeldzaam, die met meer dan 100 nesten waren schaars. Veel vestigingen (respectievelijk 38% en 36%) vielen in de klasse 21-50 nesten. De tien grootste in 2017 bestreken bijna allemaal een flinke oppervlakte. De recordhouder betrof 317 nesten in (een fors deel van) Stavoren, gevolgd door 239 nesten aan een lint van akkerbedrijven in Rutten, Noordoostpolder. Gerekend naar oppervlakte was de vestiging op een industrieterrein in Renkum met 203 nesten de grootste.

Per bodemsoort

Relatief grote vestigingen zijn vastgesteld op zeelei. Dat is al lang bekend. Zo kende de kaart met 'grote kolonies' (meer dan 50 nesten aan één bouwwerk) van Philippona (1974) concentraties in de Wieringermeer, Noordoostpolder, Oostelijk Flevoland en Zeeuws-Vlaanderen. Ook op rivierklei en löss werden in het verleden relatief forse kolonies gevonden (voorbeelden in diverse streekavifauna's). Kleigronden leveren in ieder geval goed nestmateriaal op en maken een gebied, bij een combinatie met geschikte bebouwing en insectenrijkdom, aantrekkelijk voor Huiszwaluwen. Dat recent ook in laagveengebieden relatief grote vestigingen voorkomen, is onverwacht. Hier was ook de toename sinds 1990-94 opmerkelijk groot (figuur 2).

> sovon.nl/jaarvandehuiszwaluw

● Joost van Bruggen & Albert de Jong

Figuur 2. Huiszwaluw. Gemiddelde vestigingsgrootte per bodemsoort in 1990-94 en 2013-17.

